

TEDENSKA SLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 4. decembra 1925

Stev. 2

125 letnica rojstva pesnika Franceta Prešerna.

Dne 3. decembra t. l. bo 125 let, odkar se je v kmetiški hiši v Vrbi v brezniški fari pri Begunjah na Gorenjskem porodil največji slovenski pesnik, France Prešeren. Pri Ribiču se je reklo njegovi rojstni hiši; oče Šimen je bil premožen kmet in posestnik, mati Marija pa kmetiška hči iz Svetinove rodbine v Žirovnici. Mati je znala brati in pisati slovenski in nemški. France je bil najstarejši sin; dve sestri sta mu bili starejši, dva brata, kasneje duhovnika, pa mlajša. Sestra Mina se je omožila z Volkom iz Črničev pri Brezjah, in Volkovi gospodujejo še danes na pesnikovem domu.

Rojstno vas s cerkvico sv. Marka, bližnji Bled z jezerom in otokom, sivi Triglav in veličastni Bohinj z jezerom in Savico so pesniku ostali ljubi vse življenje. Vedno se jih je spominjal v svojih pesmih.

Takrat je bilo še malo šol, a še te so bile slabe in brez pravih učiteljev. Bržčas je Prešerova mati zvedela, da imajo v Ribnici na Dolenjskem dobro šolo, v kateri se poučuje tudi nemški. Nemščina je bila v tistih časih pogoj, da je človek napredoval in postal gospod. Tako je France obiskoval v Ribnici prvi in drugi razred l. 1811. in 1812.; bil je v 1. razredu drugi, v drugem razredu pa prvi odličnjak («premier»). Poučevala sta dva Nemca.

Jesen l. 1912. je Prešeren dovršil v Ljubljani še III. razred in nato stopil na gimnazijo, l. 1819. pa na licej. Leta 1871. je odšel na Dunaj študirat pravoslovje. Preživljal se je s tem, da je učil druge, med njimi kranjskega grofa Ant. Auersperga, poznejšega nemškega pesnika, ki si je kot pesnik nadel ime Anastazij Grün. Leta 1828. je Prešeren pravoslovje dovršil in postal doktor.

Že na Dunaju je začel zlagati pesmi.

Leta 1828. je prišel v Ljubljano in bil koncipijent v odvetniških pisarnah dr. Baumgartena in dr. Crobatha. Obenem je pesnikoval slovenski in nemški. Pesnik Kastelic je ustanovil «Čbelico» in v nji je Prešeren objavljial svoje pesmi. Mnogo je črpal tudi iz narodnih pripovedk, se rad bavil z narodnimi pesmimi ter spešnil več pesmic po vzgledu narodnih pesnikov. Napisal je tako celo knjigo prekrasnih čustvenih pesmi, globokoumnih sonetov, pripovednih balad in romanc, venec sonetov na svojo nesrečno ljubezen ter veliko romantično

Dr. France Prešeren

Slika je posneta po Prešernovem spomeniku, umotvoru slovenskega kiparja Zajca, ki stoji na Marijinem trgu v Ljubljani.

pesnitev «Krst pri Savici» iz paganske dobe starih Slovencev.

Prešeren je pisal za svoje čase najlepšo slovenščino ter je ostal kot pesnik še do danes prvak. Leta 1846. je izdal svoje zbrane «Poezije» v knjigi, ki pa se je slabo prodajala, ker so bili ljudje še premalo izobraženi in po veliki večini še strašno tercijalski. Prešeren je pel namreč tudi zaljubljene pesmi, se je norčeval iz slabe duhovščine ter je imel sploh zelo nabrušeno pero. Bil je pač naprednjak, mož svetovnega obzorja, zato med takratnimi nazadnjaki seveda ni mogel in ni hotel biti priljubljen.

Velikansko pesniško vrednost Prešernovih «Poezij» so odkrili Slovenci šele več desetletij po njegovi smrti. Prvi, ki je razložil lepoto Prešernove poezije, pa je bil lani umrl profesor Jos. Stritar. Klerikalci so vedno udrihali po Prešernu. Škof Jeglič je preganjal celo njegov spomenik. Šele sedaj se ogrevajo zanj, ker bi ga radi napravili za avtonomista in za svojega, četudi nikdar njihov ni bil.

Leta 1846. je postal dr. Prešeren odvetnik v Kranju. Pel je še nadalje, a l. 1847. je začel bolehati in dne 8. februarja l. 1849. je umrl na vodenici. Pokopali so ga na kranjskem pokopališču, kjer so mu l. 1852. postavili nagrobni spomenik.

Prešeren ima v Ljubljani ob Frančiškanskem mostu velik spomenik kiparja Iv. Zajca in svojo ulico. Njegovo ime je slavno in ljubljeno med Slovenci kakor nobeno; vsako mesto ima Prešernovo ulico ali cesto, njegove «Poezije» pa se natiskujejo znova in znova.

Žena, ki je dr. Prešerna resnično ljubila in mu bila zvesta do smrti, je bila lepa temnooka rokavičarica in šivilja Ana Jelovškova. Bila je preprosta, a blago in bistroglavno dekle. Dr. Prešeren se je seznanil z njo pri svojem šefu, odvetniku dr. Crobathu, kjer je Ana služila kot varuhinja otrok. L. 1838 sta se Prešeren in Ana zaljubila. L. 1839 se jima je rodila prva hčerka, tri leta nato druga hčerka in tri leta nato sin. Že l. 1855 je umrl sin na koleri. Ana Jelovškova je l. 1856 odšla v Trst, l. 1866 na Dunaj, kjer je l. 1875 umrla in bila pokopana na St. Marxovem pokopališču. Pred leti šele je umrla Prešernova hči Ernestina, izredno duhovita žena, ki je napisala o svojem očetu in materi lepo knjigo.

Anton Martin Slomšek

Istega leta kakor Prešeren je bil na Slomu pri Ponikvi blizu Celja 26. novembra 1800. porojen kmetskim staršem sin Anton Martin Slomšek. Prvi pouk je dobival na Ponikvi pri kaplanu Pražnikarju. Leta 1814. je stopil v 3. razred nemških in v jeseni istega leta v 1. razred latinskih šol v Celju, kjer je ostal do l. 1819. Nato je prišel na licej v Ljubljani, kjer je bil tovariš Franceta Prešerna v l. polletju 1819./20. Nato je nadaljeval latinske šole v Senju in Dalmaciji in v Celovcu.

Leta 1821. je stopil v celovško bogoslovnico, kjer je že poučeval tovariše v slovenščini. A tudi za uradnike je kot bogoslovec ustanovil tečaj za slovenski jezik, in sicer na stanovanju prof. Ahaclja, pesnika.

Svoje učence je vzpodbujal k pisateljevanju, je zbiral in pilil njihove spise ter jih priobčeval v knjigah. Leta 1834. je izdal tako »Krščansko devišstvo«, iz katerega se je Prešeren prav hudomušno pošalil. Vendar sta si ostala s Prešernom dobra in sta skupaj hodila v ljubljansko slovensko gledališče.

Bil je kaplan pri Sv. Lovrencu na Bizeljskem in pri Novi Cerkvi pri Celju (1825. do 1829.); potem je postal duhovni vodja v celovškem bogoslovnem semenišču, leta 1838. nadžupnik, dekan in šolski nadzornik v Vuzenici, l. 1844. pa korar v Št. Andreju in višji ogleda šol; l. 1846. je postal opat v Celju

in že istega leta lavantinski knez in škof. Leta 1851. je ustanovil Bratovščino sv. Cirila in Metoda. Leta 1859. je prestavil sedež lavantinske škofije iz Št. Andreja v Maribor, kjer je še dandanes. Leta 1862. je v Mariboru umrl.

Slomšek je znamenit slovenski pisatelj, pesnik, zlasti pa šolnik.

Najvažnejša je njegova vzgojna knjiga »Blaže in Nežica v nedeljski šoli« (1842.); važne so tudi njegove tri knjige »Drobtinice« (za pouk in zabavo). Skupaj z Ahacljem sta izdala l. 1843. »Pesme po Koroškem ino Štajerskem znaue«, v katerih je mnogo izvornih Slomškovih. Te Slomškove pesmi, zdravice in basni, so se slovenskemu ljudstvu zaradi svoje preprostosti, naravnosti in pristrčnosti zelo priljubile ter se nekatere pojo še dandanes (n. pr. »Preljubo veselje...«, »Mati pri zibeli«, »Kdo je naučil ptičke pet?«, »Lehko noč«, »Glejte, že solnce zahaja«, »Lehko noč, daj nam Bog svojo pomoč!«, »Le predi, dekle, predi!«, »Sloven'c Slovenca vabi«, »En hribček bom kupil« itd.)

Slomšek je že l. 1845. hotel ustanoviti društvo za izdajanje slovenskih knjig. Nemška vlada mu tega ni dovolila, a Slomškova misel se je kasneje vendarle uresničila z ustanovitvijo Družbe sv. Mohorja.

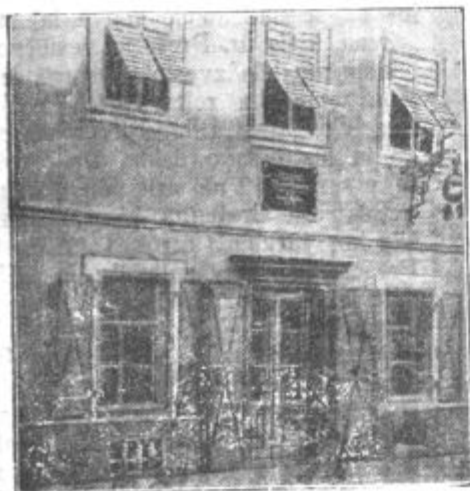
Slomšek je bil silno priden in delaven mož, ki je napisal mnogo dobrih knjig, vzpodbujal narod k ljubezni do slovenščine in je imel sploh široko duševno obzorje. Kot človek je bil prijazen in rad dobre volje, zato ga je ljubilo vse. Bil je slovenski škof, kakršnih je bilo za njim prav malo ali pa nobenega več!

Rojstna hiša pesnika Prešerna v Vrbi na Gorenjskem. V to hišo roma vsako leto mnogo pesnikovih čestilcev in čestilk, ki se vpisujejo v spominsko knjigo.

Nagrobni spomenik dr. Fr. Prešerna na pokopališču v Kranju.

Dne 3. t. m. se je tu vršila velika spominska slavnost slovenske mladine, narod. žensstva in zastopnikov mest, Sokolov in raznih društev.

Hiša v Kranju, v kateri je dr. Prešeren februarja 1849 umrl. Na hiši je spominska plošča.

Ana Jelovškova, Prešernova zvesta ljubljenska, mati Ernestine Jelovškove.

Tržaški Narodni dom, v katerem so imeli tržaški Slovenci svoja narodna društva in gledališče. Krasno poslopje so laški fašisti zažgali.

Kralj Peter I. Osvoboditelj, zmaga-
 galec Turkov, ki je ujedinil po
 svetovni vojni Jugoslovane in po-
 stal prvi kralj svobodnih Srbov,
 Hrvatov in Slovencev. Kralj Pe-
 ter je bil rojen 1844. Kot dijak je
 študiral v Švici in na Francoskem,
 l. 1864. je bil že fra-v-oski častnik,
 l. 1870. se je boril kot častnik tuje
 legije proti Nemčiji, l. 1903. je po-
 stal srbski kralj, l. 1912. je pre-

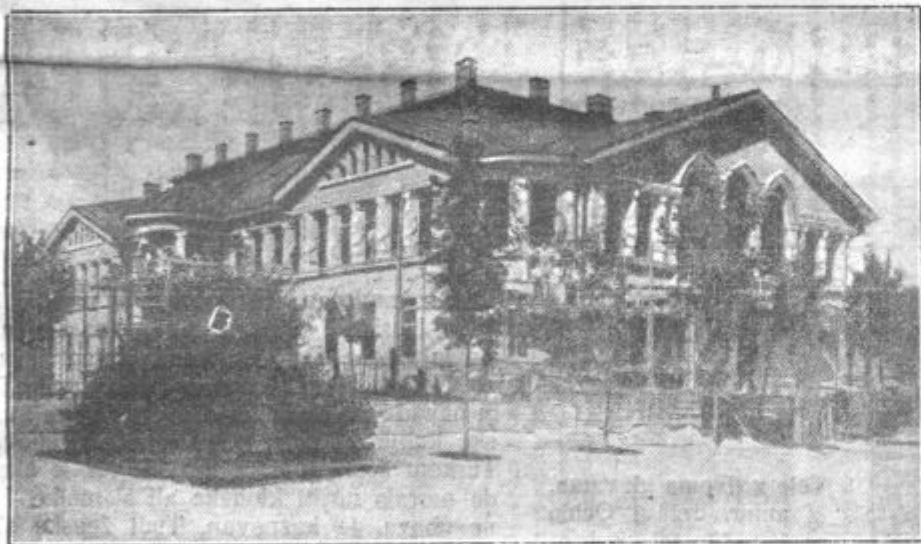
magal Turke, l. 1913. pa Bolgare.
 Med svetovno vojno l. 1914—1918
 je stal vedno v prvi vrsti svoje
 vojske in je šele bolan zbežal pred
 združenimi armadami Nemčije,
 Avstro-Ogrske in Bolgarske na
 otok Krf. L. 1918. je postal prvi
 naš kralj, a že 16. avgusta 1921.
 je v Beogradu umrl. Naša slika je
 posneta iz časa svetovne vojne,
 ko je nosil brado.

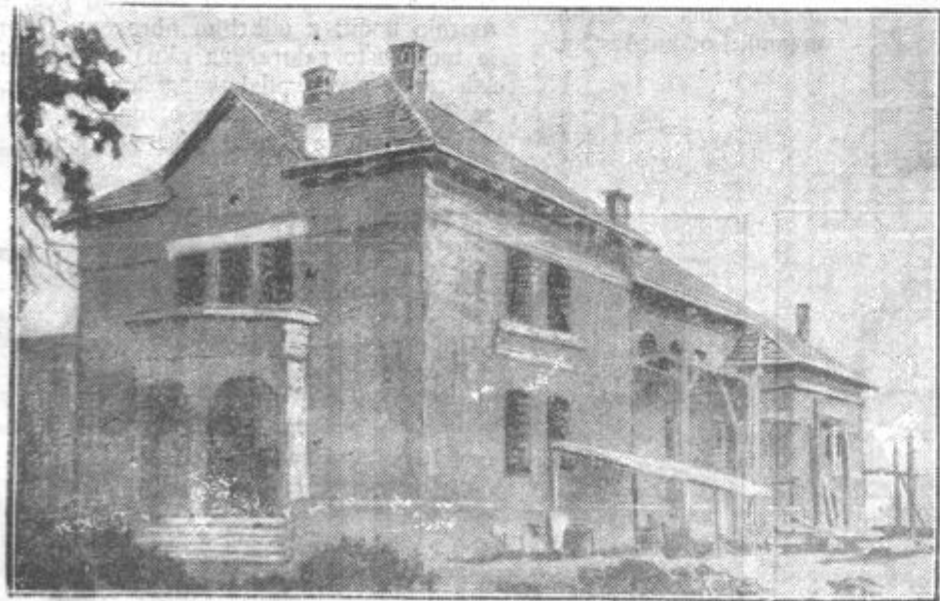
Jan Šramek, vodja čeških kle-
 rikalcev, ki je propadel s po-
 skusom, da bi sestavil vlado.
 Češka klerikalna stranka je do-
 bila 31 mandatov od 300 ter
 ji je zato neopravičeno zrasel
 greben.

Edvard Beneš, češkoslovaški
 zunanji minister, eden najslav-
 nejših čeških državnikov. Be-
 neš je tudi ustvaritelj Male an-
 tante, zveze, ki jo tvorijo Ju-
 goslavija, Češkoslovaška in
 Romunija.

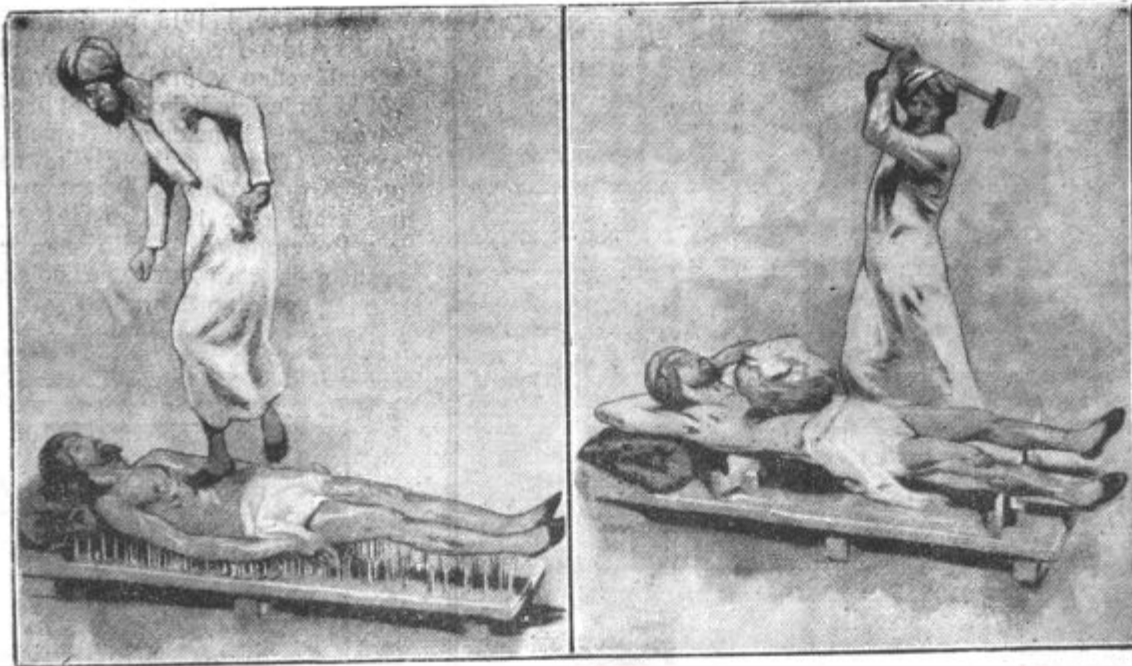
Sokolski dom na Taboru v Ljubljani, ki se gradi pod
 predsedstvom br. Josipa Turka, ljubljanskega gerenta, ki
 je najvzornejša in najlepša sokolska stavba v Jugoslaviji.

Sokolski dom v Gor. Logatec, ki so ga postavili zavedni Tugaški domačini
 kot narodno in napredno trdnjavo, ob italijanski meji.

Vojvoda Stepanović, predsednik Narod-
 ne Odbrane. V nedeljo so se vršile v
 Beogradu velike svečanosti Narodne
 Odbrane, te naše najpomembnejše or-
 ganizacije, ki ji načeluje popularni voj-
 voda Stepanović, zvest zaupnik kraljev.

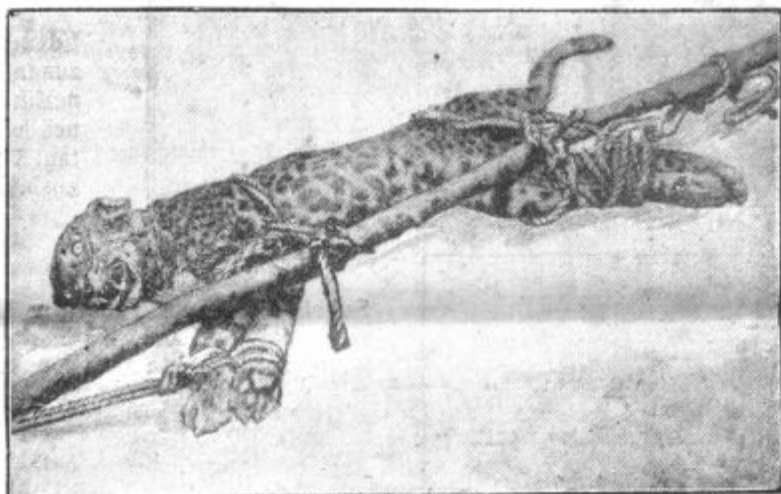

Čudež krepkih živcev. Prva slika kaže indijskega fakirja Iahra Beya, ki leži na dolgih žebeljih, drug Indijec pa hodi po njem. Fakir se zna z lastno močno voljo napraviti trd kakor kamea, da ga žebelji ne bodejo in ga tovariševa stopala prav nič ne bole. Na drugi sliki leži isti fakir na dveh nabrušenih kosah, a tovariš mu položi na prsi skalo ter jo s kladivom razbije, ne da bi bil spodaj ležeči fakir količkaj ranjen. Oba čudeža sta sad trdne volje in krepkih živcev.

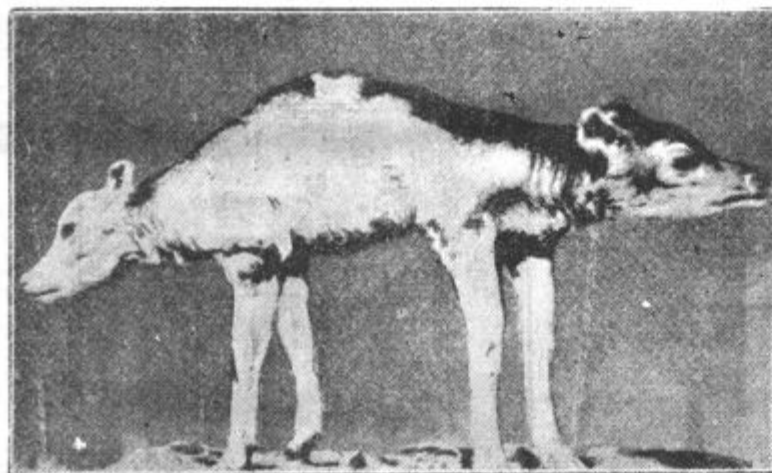

Novi francoski ministrski predsednik Aristid Briand, zagovornik svetovnega miru, eden najslavnejših politikov, neizprosno nasprotnik klerikalizma.

Živ leopard na drogu. Angleška potovalca gospod in gospa Lou Hutt sta v pragozdu na otoku Borneo ujela velikega leoparda, ga privezala na drog, kakor kaže slika, ter ga ukrotila. Leopard je najbolj krvoločna divja zver.

Vladar moderne Turčije, Kemaj paša v klobuku, Turki so odstavili bivšo dinastijo in sedaj je vladar Turčije general Kemal paša, ki hoče odpraviti vse stare azijske turške šege in navade ter uvesti med svoje rojake evropsko kulturo. Kemal paša je zato prepovedal Turkom nositi fese in turbane ter je ukazal, da morajo nositi klobuke ali slamnike. Kdor ne uboga, je kaznovan. Tudi ženske si ne smejo več s pajčolanom zakrivati lica, nego morajo hoditi z odkritim obrazom. Odpravil je tudi gosto zamrežena okna na turških hišah ter je prepovedal mnogoženstvo. Seveda se Turki, zlasti po kmetih, upirajo tem reformam, a Kemal paša ne odneha.

Tele z dvema glavama. V amer. državi Ochio se je rodilo tele z dvema glavama in štirimi nogami, kot kaže slika.

Zanimiv pojav na človeškem telesu. Desna in leva polovica telesa pri nobenem človeku nista popolnoma enaki. Tudi pri obrazu je tako. Ako se slika obraza prereže in iz obeh polovic napravi v zrcalu še dve fotografiji, nato pa združi dve desni ali dve levi sliki obraza, dobimo pravemu obrazu sicer podoben, toda ne isti obraz. To vidimo na naših treh slikah. Slika št. 1. kaže resnični obraz mladega moža, slika 2. kaže obraz, sestavljen iz dveh desnih polovic obraza, a slika 3. obraz, sestavljen iz dveh levih polovic obraza. Kakor na obrazu, tudi glede rok in nog ter vseh delov telesa opazamo na človeku velike razlike na desni in na levi strani.

